

DOI: 10.31648/pw.9026

JÓZEF GÓRNIOWICZ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1696-961x>

University of Warmia and Mazury in Olsztyn

WSPÓŁPRACA UNIWERSYTETU WARMIŃSKO- -MAZURSKIEGO W OLSZTYNIE Z UKRAIŃSKIM UNIWERSYTETEM PEDAGOGICZNYM W BERDIAŃSKU – KRÓTKI EPIZOD Z HISTORII WYMIANY NAUKOWEJ, DYDAKTYCZNEJ I KULTURALNEJ

**Cooperation of the University of Warmia and Mazury in Olsztyn
with the Ukrainian Pedagogical University in Berdiansk –
a short episode from the history of scientific,
didactic and cultural exchange**

ABSTRACT: In the article, I analyse the effects of scientific, didactic and cultural cooperation between the University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Poland) and the Pedagogical University in Berdiansk (Ukraine). After Poland's accession to the European Union in 2004, Polish institutions of higher education became interesting potential partners for universities in independent Ukraine. Together with other universities in Western and Central Europe, they create a common educational space – a political, educational and cultural project. Scientific and educational aspirations, as well as great opportunities for creating the value of culture by the academic communities of Ukraine, have become the content of international cooperation of these universities. The University of Warmia and Mazury in Olsztyn has established 30 contacts with universities from Ukraine. In the article, I discuss the results of this cooperation with one of them – the Pedagogical University of Berdiansk.

KEYWORDS: University, common educational space in Europe, international cooperation in science, student exchange, academic culture, symbolic culture

Wprowadzenie

Jednym z podstawowych zadań nauk społecznych jest utrwalanie w pamięci społecznej wszelkich faktów, wydarzeń, epizodów będących elementem jakiegoś ogólnego procesu. Historycy badają zarówno dokumenty, artefakty kulturowe, opracowania wydarzeń dokonane przez innych ludzi, jak i same te wydarzenia, kiedy są ich uczestnikami. Jednak w świecie współczesnym liczba spotkań, faktów,

inicjalizacji, procesów już trwających, domykających się oraz zamkniętych jest tak duża, że większość z nich nie zostanie utrwalona, zniknie z pamięci osób uczestniczących w owych zdarzeniach, a niezapisane, sfotografowane czy ujęte w jakiejś bazie danych rozplyną się w zbiorowej niepamięci (Stopka 2005; Górniewicz 2016).

Szkolnictwo wyższe jest tym obszarem zainteresowania nauki, który budzi różnorodne reakcje ludzi, bo uczeni rozpoznają jakby samych siebie, instytucje, które stworzyli, osoby w nich funkcjonujące, dokonania badawcze, działalność dydaktyczną i kulturalno-społeczną. Ludzie nauki występują w różnych wymiarach w systemie edukacji i organizacji badań naukowych. Raz są inicjatorami procesów poznawczych, kiedy indziej wyniki tegoż poznania ogłaszają innym w procesie kształcenia i popularyzacji nauki. Bywa jednak i tak, że sami stanowią przedmiot autorefleksji. Badają samych siebie, a wiedzę w ten sposób wytworzoną poddają nieustannej weryfikacji zgodnie z zasadami metodologicznymi danej dyscypliny nauki. Karl R. Popper (1977; 1999) twierdził, że postęp w nauce dokonuje się kumulatywnie. Nagromadzone fakty podlegają teoretycznemu rozpracowaniu. Naukowcy nieustannie dążą do perfekcyjnego rozpoznania danego procesu społecznego czy zjawiska natury albo artefaktu kulturowego. Konstruują teorie wyjaśniające jakiś fragment badanej rzeczywistości. A te podlegają nieustannej modyfikacji.

Różne są okoliczności takiegoż przypatrywania się sobie samemu przez ludzi świata nauki. Niekiedy jest to celowy zabieg. Badacz analizuje swoje emocje, jakie towarzyszą procesowi rozpoznawania jakiegoś zagadnienia, procesy intelektualne, które wiodą go do rozwiązania owego problemu. Niekiedy natomiast okoliczności zewnętrzne sprawiają, że przypomina sobie jakieś fakty, istotne dla jego działalności albo warte utrwalenia w jakiejś materialnej postaci, artykułu naukowego, filmu czy innej prezentacji multimedialnej utrwalonej cyfrowo.

Szczególne znaczenie w uruchamianiu pokładów pamięci danego człowieka mają wydarzenia ekstremalne. Dotyczą one samej osoby badacza, ale także innych ludzi. Może nią być jakaś katastrofa wywołana przez działania osób nieodpowiedzialnych lub przez żywioł natury. Takim zarzewiem wyzwalamym pamięć bywa też wojna z wszystkimi jej negatywnymi konsekwencjami dla ludzi znajdujących się w polu działania sił zbrojnych jakiegoś państwa czy wypadek z udziałem niewielkiej liczby osób, ale o doniosłych dla nich skutkach. Wszystkie te wydarzenia wywołują różnorodne reakcje. Uruchamiają siły psychiczne mobilizujące do działania, do ucieczki albo wiodące do stanów przeciwnych – paniki, stuporu bądź zdumienia nagłą i gwałtowną sytuacją, w jakiej człowiek się znalazł.

Napaść zbrojna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, która rozpoczęła się 24 lutego 2022, a potem konsekwencje wojny, wiele ofiar wśród cywilnych mieszkańców poszczególnych środowisk lokalnych, okrucieństwo wojny pokazywane codziennie w mediach, coraz większe zaangażowanie militarne, doskonalsze uzbrojenie i doznawane straty w sprzęcie i ludziach po obu stronach tego konfliktu prowadzą

do wniosku, że zawiodła polityka, a szczególnie dyplomacja. Bo doprowadziła do wybuchu wojny. Zawodzą media, bo są instrumentem propagandy, emitowania tylko jednego przekazu – negatywnego obrazu przeciwnika. Zawiodła edukacja, bo w istocie nie uchroniła ludzi przed skutkami promowania jednostronnych wartości – wywyższania swojej nacji i krytykowania nacji drugiej. Zarówno w publicystyce dziennikarskiej, jak i w procesie kształcenia ukazywano obraz przeciwnika jako sformatowanego ideologicznie człowieka – jakiegoś nieokreślonego faszysty, komunisty czy innego odszczepieńca od ogólnie pozytywnego obrazu własnego narodu lub wymagowanego wzorcowego obywatela państwa.

Idea braku odpowiedzialności polityków, ludzi nauki, świata edukacji czy mediów była przedmiotem rozważań wielu autorów. Już w roku 1943 Herbert Read głosił tezę, że autorytety społeczne nie zdały egzaminu z odpowiedzialności. Bo ani politycy, ani uczeni, ani działacze społeczni, ani nawet pedagodzy nie byli w stanie zapobiec koszarowi wojny światowej. Sam autor tej tezy dostrzegał jednak pokłady nadziei w sztuce i działaniach artystów uwrażliwiających ludzi na kwestie moralne, estetyczne i polityczne (Read 1976). Dzisiaj jednak wydaje się, że głos twórców sztuki jest nikły i niesłyszalny przez politycznych decydentów. Sztuka została zepchnięta na margines aktywności społecznej. Protesty artystów nawet w dobrej wierze służą natomiast różnym ugrupowaniom politycznym jako argument w debacie publicznej, także tej usprawiedliwiającej działania militarne.

Nauka i technika zostały wprzęgnięte w konflikt zbrojny. Udoskonalana technologia służy teraz do zabijania ludzi, niszczenia wszelkiego mienia, dóbr kultury i natury. Nowoczesne media wykorzystywane są do propagowania idei wyjaśniających dokonywane zbrodnie, do siania nienawiści, publikowania fałszywych narracji nie tylko z frontu wojny, lecz także szkalujące poszczególne państwa, rządy tych państw, autorytety medialne i polityczne. Sztuczna inteligencja, kognitywistyka czy różne dyscypliny nauk społecznych, zwłaszcza socjologia i psychologia, zostały wykorzystane do udziału w wojnie ideologicznej i medialnej. Ale i pedagogika nie jest pozbawiona negatywnej oceny. Metody kształcenia i wychowania służą przygotowaniu ludzi na różnych frontach wojny i w sensie militarnym, i propagandowym do realizacji celów określonych przez przywódców kraju inicjującego agresję zbrojną. Wiedza ogólna z nauk społecznych została wprzęgnięta w przemysł nienawiści przez liderów państw uczestniczących w wielkim konflikcie zbrojnym. Konsekwencje takiego stanu są trudne do przewidzenia z perspektywy także badawczej i edukacyjnej.

W wyniku wojny niszczone są płody rolne, zarówno te, które są jeszcze niepozbierane z pól, spadają na nie bomby, rakiety albo posuwają się po zasiewach czołgi i inne pojazdy wojskowe, jak i plony już zebrane z pól i zgromadzone w magazynach zbożowych czy zakładach przetwórstwa owoców i warzyw. Miliony ton zboża, kukurydzy, nasion słonecznika i innych roślin są niszczone lub kradzione z tychże miejsc przez okupanta i wywożone do Rosji. Ukraina należy do niewielu

państw świata eksportujących środki żywnościowe do różnych obszarów Afryki, Azji i Ameryki Południowej. Utrata tych zasobów może spowodować, jak wieszczą to specjaliści z zakresu ekonomii (Cieślak-Wróblewska 2022), poważne problemy żywieniowe w niektórych regionach świata.

Ale wojna skłania także do wspomnień, zwłaszcza przypominania sobie istotnych wydarzeń z życia zawodowego z udziałem obu stron konfliktu. Winowajca jest jasno określony, podobnie jak ofiara. Tego pierwszego potępiamy, temu drugiemu pomagamy, również poprzez wywoływanie wspomnień z wieloletniej współpracy naukowej, dydaktycznej i kulturalnej.

Dlatego też w celu utrwalenia w historii przywołam jeden epizod z bogatej współpracy międzynarodowej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Dotyczy on relacji między olsztyńską uczelnią a Uniwersytetem Pedagogicznym w Berdianisku. Efektywna współpraca trwała tylko cztery lata, zaś umowa o teźże obowiązuje do dzisiaj.

Sprawa Berdiańska jest o tyle ważna, że miasto to wraz miejscowymi uniwersytetami zostało zajęte przez wojska rosyjskie już w pierwszych tygodniach wojny. Ale sprawnie działa tam podziemny front wyzwolenicy. Zniszczono m.in. wielki okręt marynarki wojennej okupanta i kilkanaście różnych składów uzbrojenia i amunicji.

Krótką historia obu uczelni i współpracy między nimi

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie powstał w roku 1999 jako połączenie trzech dotąd odrębnych szkół wyższych funkcjonujących w mieście: Akademii Rolniczo-Technicznej im. Michała Oczapowskiego, Wyższej Szkoły Pedagogicznej oraz niepublicznej uczelni założonej przez arcybiskupa warmińskiego – Warmińskiego Instytutu Teologicznego (Achremczyk 2009; Górniewicz | Achremczyk 2010).

Akademia Rolniczo-Techniczna została założona w roku 1950 jako Wyższa Szkoła Rolnicza (Borowski 1979; Hryciuk 1980). Przez niemal 50 lat funkcjonowania przeszła znaczną ewolucję pod względem kadrowym, programowym i organizacyjnym. Działalność dydaktyczną i naukową rozpoczęto na trzech kierunkach: rolnictwa, zootechniki i mleczarstwa. Rok później rozpoczęto studia i badania naukowe na kierunku rybactwo. Z czasem pojawiła się geodezja, weterynaria, inne kierunki rolnicze i techniczne. W latach 90. ubiegłego stulecia uruchomiono studia z zakresu informatyki, zarządzania i marketingu, biologii i pedagogiki. Kierunek zmian był jasno określony. Z uczelni wyraźnie sprofilowanej na kształcenie specjalistów z różnych dziedzin rolnictwa przechodziła ku kształceniu uniwersyteckiemu, opartemu na wyrażeniu określonych dyscyplin wiedzy biologicznej, ekonomicznej czy społecznej.

Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie powstała w roku 1969 (Chłosta 1999). Przedtem, od roku 1954 istniało tutaj Studium Nauczycielskie. Miało jednak status szkoły średniej przygotowującej kadry dla systemu oświaty, zwłaszcza na wczesnych etapach edukacji dzieci. Placówka została przekształcona w szkołę wyższą. Kadre nowej jednostki stanowili nauczyciele przedmiotów metodycznych i pedagogicznych ze Studium Nauczycielskiego, uczeni skierowani do pracy w Olsztynie z innych szkół wyższych i instytutów badawczych oraz część pracowników byłej Wyższej Szkoły Rolniczej zatrudnionych w Instytucie Nauk Społecznych i Ekonomicznych. Instytucja ta zrazu miała status wyższej szkoły zawodowej – nie akademickiej. Dopiero pięć lat później, bo w roku 1974, uzyskała prawo do nadawania tytułu zawodowego magistra w kilku specjalnościach nauczycielskich.

Pod koniec lat 90. WSP w Olsztynie uzyskała pierwsze uprawnienia do nadawania stopnia doktora w trzech dyscyplinach humanistycznych: historii, językoznawstwa oraz literaturoznawstwa.

Warmiński Instytut Teologiczny powstał w roku 1991 (Łukaszewicz 1999; Duksa 2009). Był instytucją afiliowaną przy Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Studenci tej placówki uzyskiwali tytuł zawodowy licencjata i magistra ATK. Realizowano studia według programu opracowanego w warszawskiej uczelni. Do Olsztyna dojeżdżali także wykładowcy ATK. Część zajęć realizowali uczeni skupieni w tej placówce zatrudnieni także w obu państwowych szkołach wyższych w Olsztynie. Funkcjonowały dwa cykle kształcenia teologicznego. Pierwszy sześcioletni skierowany do przyszłych duchownych alumnów Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie i drugi – pięcioletni przeznaczony dla kandydatów świeckich, przyszłych katechetów zatrudnianych w instytucjach oświatowych w regionie. WIT nie posiadał uprawnień akademickich do nadawania stopni naukowych.

Rok akademicki 1999/2000 nowy uniwersytet rozpoczął w strukturze 10-wydziałowej. Pięć z nich posiadało uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego i według ówczesnie obowiązującego prawa (Ustawa o szkolnictwie wyższym z 1990 i wielu rozporządzeń ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego) miał status uczelni autonomicznej. Oznaczało to, że władze statutowe uczelni, poszczególne organy jednoosobowe i kolegialne samodzielnie podejmowały decyzje dotyczące oferty dydaktycznej, zmian w statucie i regulaminach studiów oraz innych dokumentów obowiązujących na uczelni czy dysponowaniu zasobami kadrowymi i materialnymi placówki.

Studia na 32 kierunkach rozpoczęło 24,5 tys. studentów, ponad 1,8 tys. nauczycieli akademickich oraz 1,6 tys. pozostałych pracowników administracji i obsługi.

Dwadzieścia lat później olsztyńska uczelnia posiadała 24 uprawnienia do nadawania stopnia doktora i 19 do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Studiowało jednak znacznie mniej osób, bo nieco ponad 18 ty. na 74 kierunkach

studiów. Nie zmieniła się jednak liczba nauczycieli akademickich oraz pozostałych pracowników uniwersytetu.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie zajmuje dosyć wysokie miejsce w rankingach polskich publicznych szkół wyższych. Najwyższą lokatę uzyskał w roku 2000 – 19, najniższą w roku 2014 – 35 na 136 uczelni państwowych w Polsce.

Obie olsztyńskie uczelnie publiczne powstały w okresie realnego socjalizmu. Realizowano zatem linię polityczną partii komunistycznej dotyczącą programu ideologicznego kształcenia studentów i kadry nauczycieli akademickich, programów kulturalnych skoncentrowanych wokół istotnych dla linii partii wartości i postaw, programów wychowawczych kierowanych do młodzieży akademickiej i zrzeszania młodych ludzi w organizacjach promujących ideologię socjalizmu.

Jednym z istotnych elementów tej działalności było określenie ram programowych i kierunków nawiązywania współpracy z innymi uczelniami zagranicznymi. Przez pierwsze dwie dekady funkcjonowania Wyższej Szkoły Rolniczej kierunek był jeden – uczelnie z państw socjalistycznych. Dopiero w latach 70. otworzyły się możliwości współpracy z uczelniami z Europy Zachodniej, najpierw francuskimi, niemieckimi, austriackimi, a potem także holenderskimi i brytyjskimi.

Ze względu na dziedziczenie kształcenia rolniczego pierwsze kontakty olsztyńskiej uczelni (WSR) obejmowały współpracę międzynarodową z podobnymi szkołami wyższymi z byłego Związku Radzieckiego. Były to uczelnie w Grodnie (dzisiaj Białoruś) i Sumach (Ukraina), a także w Nitrze (obecnie Słowacja). WSP w Olsztynie na początku lat 70. ubiegłego stulecia nawiązała współpracę z uniwersytetami w Kaliningradzie (Związek Radziecki), Bratysławie (Czechosłowacja), Greiswald (NRD), a potem z uczelniami z Litwy, Białorusi i Ukrainy oraz innymi z Rosji już w latach 90.

Sz szczególnie efektywna była współpraca z uniwersytetami w Kaliningradzie oraz w Niżnym Nowgorodzie. Wybitni znawcy języka i kultury rosyjskiej z olsztyńskiej uczelni uzyskali w tamtych placówkach naukowych status doktora honoris causa. Publikowali prace naukowe i prowadzili badania z zakresu literatury rosyjskiej i radzieckiej, wygłaszali referaty na międzynarodowych konferencjach naukowych, prowadzili wykłady dla studentów uczelni rosyjskich i białoruskich.

Uniwersytet Pedagogiczny w Berdiańsku powstał w roku 1932¹. Realizował kształcenie kandydatów na nauczycieli wszystkich poziomów edukacji, ale także z zakresu techniki i ekonomii. W roku 1992 jako wyraz przemian politycznych i gospodarczych na Ukrainie wyodrębniono różne kierunki i formy studiów z zakresu ekonomii i powstała nowa placówka Państwowy Uniwersytet Zarządzania i Marketingu. Ta nowa uczelnia dynamicznie się rozwija pod względem kadrowym oraz realizowanych badań. Przyciąga też więcej kandydatów na studia niż Uniwersytet Pedagogiczny. Studia z zakresu różnych obszarów wiedzy ekonomicznej realizuje

¹ Informator Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Berdiańsku, 2009.

ponad 8 tys. studentów, zaś w uczelni pedagogicznej studiuje ponad 5,5 tys. osób. Uczelnia ta posiada uprawnienia do nadawania stopnia doktora filozofii w ośmiu dyscyplinach wiedzy, w tym czterech z zakresu pedagogiki (przedszkolnej, nauczania początkowego, pedagogiki specjalnej i pedagogiki ogólnej). Zajęcia dydaktyczne i badania naukowe prowadzi około 300 pracowników nauki skupionych w sześciu instytutach. Największym z nich jest Instytut Nauk Społecznych i Humanistycznych. W rankingu szkół wyższych Ukrainy Berdiański Uniwersytet Pedagogiczny zajmuje na ogół miejsce od 86 do 107, na 146 sklasyfikowanych placówek naukowo-dydaktycznych. W roku 2021 zajął 107 miejsce, najniższe w swojej historii.

Formy i zakres współpracy

W roku 2009 Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie gościł delegację pracowników i studentów z Berdiańska. Uczeni ukraińscy nawiązywali kontakty naukowe, kulturalne i sportowe z różnymi szkołami wyższymi działającymi w Polsce. Miastem partnerskim dla Berdiańska jest Bielsko-Biała. Dlatego też uczelnia humanistyczno-techniczna z tego miasta nawiązała kontakty naukowe i dydaktyczne z Uniwersytetem Pedagogicznym w Berdiańsku. Ale duży uniwersytet położony na północnych rubieżach Polski był atrakcyjnym miejscem dla studentów i pracowników uczelni z Ukrainy, zwłaszcza że była także szkołą wyższą na południowo-wschodnich krańcach tego państwa, uczelnią o profilu humanistyczno-biologiczno-matematycznym, przygotowującą kandydatów do pracy w systemie oświaty oraz w różnych instytucjach społecznych i kulturalnych. W pewnych zakresach profil kształcenia był podobny w obu szkołach wyższych.

Po wizycie delegacji ukraińskiej przygotowano rewizytę w mieście nad Morzem Azowskim. Do Berdiańska udała się liczna delegacja studentów – Zespół Pieśni i Tańca „Kortowo”, prorektor ds. współpracy z zagranicą, przedstawiciele wydziałów: Humanistycznego i Nauk Społecznych oraz pracownicy Biura Współpracy z Zagranicą UWM.

W toku obu wizyt ustalono obszary możliwej współpracy o profilu humanistyczno-społecznym. Przedstawiciele uczelni ukraińskiej zainteresowani byli przede wszystkim zagadnieniami związanymi z problemami metodycznymi. Duży nacisk w kształceniu przyszłych nauczycieli położono na przygotowanie metodyczne i praktyczne studentów kierunków nauczycielskich, na poznawaniu technik rozwijania zainteresowań poznawczych i uatrakcyjnianiu procesu dydaktycznego w codziennej działalności placówek oświatowych.

Członkowie delegacji ukraińskiej spotkali się z przedstawicielami wydziałów prowadzących studia nauczycielskie na UWM, przede wszystkim z metodykami z Wydziału Humanistycznego, Wydziału Nauk Społecznych oraz Matematyki i Informatyki.

Uczeni ukraińscy ze zdziwieniem przyjęli fakt, że poza ogólnymi ramami wymiaru czasu kształcenia oraz nazwami przedmiotów kształcenia pedagogicznego w systemie przygotowania zawodowego studentów kierunków nauczycielskich decyzje w sprawach programowych pozostawiono nauczycielom akademickim prowadzącym dany przedmiot nauczania na studiach. W systemie ukraińskim zarówno znacznie większa liczba przedmiotów, jak i ich podstawa programowa były określone przez władze państwa. Ministerstwo przekazywało zakres tematyczny oraz wymagania stawiane kandydatom do pracy w systemie szkolnictwa poszczególnym szkołom wyższym.

W warunkach polskich przygotowanie metodyczne dokonuje się zarówno na uczelni – w ramach wykładów, ćwiczeń, a także zagadnień praktycznych omawianych na zajęciach dydaktycznych, jak i w placówkach szkolnych – w ramach obowiązkowych praktyk śródrocznych oraz praktyki ciągłej. Studenci wykorzystują w toku aranżowanych dla nich zajęć swoją wiedzę teoretyczną. W uczelniach ukraińskich praktyki zawodowe, pedagogiczne są dłuższe i bardziej sprofilowane programowo niż w Polsce.

Duża autonomia pracowników naukowych w Polsce była przedmiotem debat między członkami obu delegacji. Wolność wyboru treści programowych, metod kształcenia i sposobu rozliczania studentów z uzyskanych efektów była dużym zaskoczeniem dla delegacji z Berdiańska.

Rozbieżne były też źródła teoretyczne i programowe związane z kształceniem studentów. Myśl pedagogiczna i dydaktyczna uczonych polskich wywodziła się z inspiracji zachodnich. Na obu spotkaniach nie odnajdowano żadnych wspólnych źródeł myślenia pedagogicznego. W ciągu dziesięciu lat po transformacji ustrojowej w Polsce zmieniono całkowicie programy kształcenia pedagogów i przyszłych nauczycieli. Zmieniły się też filozofia edukacji oraz doktryny pedagogiczne. Pedagogikę autorytarną wywiedzioną z systemu politycznego realnego socjalizmu zastąpiono liberalno-demokratyczną wywodzącą się z systemów zachodnich (Kwiatkowska-Ratajczak 2002; Sajdak-Burska 2013).

Owe zmiany systemowe przejawiały się w doborze nowych podręczników akademickich. Były one dosyć pośpiesznie przygotowywane przez pracowników naukowych w poszczególnych środowiskach akademickich. Miały charakter raczej lokalny, autorski i odpowiadały filozofii kształcenia danego badacza. Dopiero dekadę później pojawiły się podręczniki wieloautorskie poświęcone najważniejszym problemom pedagogiki oraz te związane z przygotowaniem kandydatów na nauczycieli w systemie oświaty.

Wolność głoszenia własnych poglądów politycznych, pedagogicznych czy z zakresu metodyki nauczania danego przedmiotu spowodowały znaczne przebranzowienie badaczy problematyki pedagogicznej. Podręczniki napisane przez specjalistów były tylko materiałem uzupełniającym dla autorskich programów poszczególnych uczonych.

Szczególny wymiar miała współpraca kulturalna. Zespoły artystyczne działające na obu uczelniach przedstawiły publiczności swój program. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie zaprezentował program artystyczny Zespołu Pieśni i Tańca „Kortowo”, a uczelnia z Ukrainy chór akademicki. Ten pierwszy przedstawił bogaty zestaw pieśni i tańców z różnych regionów Polski, ten drugi dał niezwykle interesujący koncert pieśni ukraińskich, zarówno ludowych, jak i specjalnie skomponowanych na różne uroczystości państwowe. Zespół kortowski był niezwykle malowniczy i dynamiczny w warstwie wykonawczej śpiewu oraz tańca. Chór z Berdiańska przedstawił program artystyczny w niezwykle ujmujący sposób. Zarówno zestaw scenograficzny z dekoracjami i strojami wykonawców, jak i sama muzyka wprowadziły słuchaczy w nastrój powagi i zadumy.

Występy Zespołu Pieśni i Tańca „Kortowo” odbywały się w kilku miejscach Berdiańska: najpierw w murach uczelni w pięknie udekorowanej auli uniwersyteckiej, potem na rynku miejskim, a także na scenie zlokalizowanej na plaży nad Morzem Azowskim. Na każdym spotkaniu była inna publiczność. Słuchacze żywiołowo reagowali na tańce i śpiew grupy chóralnej.

Z kolei Akademicki Chór z Berdiańska wystąpił w Centrum Kongresowym UWM, w największej sali widowiskowej. Tutaj publiczność wywodziła się z grona pracowników i studentów uczelni. Potem zaśpiewał w olsztyńskiej filharmonii oraz w Domu Kultury w Braniewie, w tym mieście bowiem znajdował się oddział zamiejscowy UWM, prowadząc studia z zakresu filologii rosyjskiej z językiem angielskim, pedagogiki i administracji. Studentami kierunków byli obywatele Rosji oraz Polski. Część zajęć, zwłaszcza specjalistycznych z języka i literatury rosyjskiej odbywała się w Kaliningradzie w murach tamtejszego uniwersytetu, a część związana z kształcenie językowym z filologii angielskiej oraz przedmioty ogólnokształcące przewidziane w programie studiów opracowanym na Wydziale Humanistycznym UWM realizowano w placówce zlokalizowanej w Braniewie. Były to zatem studia międzynarodowe, naprzemienne. Absolwenci uzyskiwali tytuł zawodowy magistra dwóch szkół wyższych: Rosji – obowiązujący na terenie całej FR i w państwach stowarzyszonych z Rosją umową o wzajemnym uznawaniu wykształcenia, i Polski – uznawany w całej Unii Europejskiej i krajach stowarzyszonych. Ten eksperyment edukacyjny trwał siedem lat i został zawieszony przez stronę rosyjską.

Delegacja pracowników naukowych z Berdiańska interesowała się wszelkimi formami współpracy międzynarodowej realizowanych na olsztyńskiej uczelni. Szczególnie żywo komentowano wieloletnią współpracę z Uniwersytetem Rolniczym w Sumach – miastem położonym na rubieżach Ukrainy oraz z obu państwowymi szkołami wyższymi we Lwowie: uniwersytetem i politechniką. Poszukiwano nowych obszarów możliwego współdziałania w zakresie usprawniania procesu kształcenia kandydatów na nauczycieli oraz realizacji projektów badawczych.

Ze strony UWM największe zainteresowanie wzbudziła propozycja współpracy filologów ukraińskich z polskimi badaczami zatrudnionymi na Wydziale Humanistycznym w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej, a zwłaszcza specjalistów z zakresu języka, literatury i innych form kultury ukraińskiej. Na Uniwersytecie Pedagogicznym w Berdiańsku prowadzono także studia polonistyczne i z zakresu kultury polskiej. Cieszyły się one jednak marginalnym zainteresowaniem kandydatów na studentów. Członkiem delegacji ukraińskiej była obywatelka Polski z Bielska-Białej, zatrudniona tam do realizacji zajęć specjalistycznych z języka polskiego. Była entuzjastycznie nastawiona do poszerzania pól współpracy obu uczelni. Oczarowały ją w Polsce przyroda i klimat Kortowa, a w Berdiańsku niezwykle położenie miasta nad Morzem Azowskim, jego architektura i układ przestrzenny, tamtejsza przyroda, szczególnie potężne drzewa, jakich nie spotyka się nigdzie w Polsce, i gościnność mieszkańców.

Wymiernym efektem współpracy między obu uczelniami była wymiana studentów. W pierwszym roku (2010) do Olsztyna przyjechało tylko dwóch słuchaczy z Berdiańska w ramach międzynarodowej akcji mobilności studentów finansowanej ze środków Unii Europejskiej. Podstawą porozumienia było podpisanie przez władze Ukrainy deklaracji bolońskiej i przystąpienie do budowania wspólnej przestrzeni edukacyjnej w Europie.

W kolejnym roku przybyło 10 studentów w ramach wymiany między obu uczelniami. Do Berdiańska wyjechało tylko 2 studentów z UWM z Wydziału Humanistycznego z kierunku filologia wschodniosłowiańska.

Studenci ukraińscy doskonale radzili sobie w Olsztynie. Z tej grupy 2 studiowało na kierunku matematyka i uzyskiwali wysokie noty, pozostali wybrali studia humanistyczno-społeczne i z zakresu administracji. Kilka osób w ramach współpracy UWM z uczelniami niemieckimi wyjechało na zachód Europy.

Ostatnia grupa 10 osób z Berdiańska przybyła w roku 2012. Studenci znakomicie odnaleźli się w warunkach polskich. Uzyskiwali dobre wyniki w toku nauki i byli niezwykle mobilni w poznawaniu kolejnych uczelni zagranicznych. Status studenta UWM był istotnym czynnikiem umożliwiającym poruszanie się we wspólnej przestrzeni edukacyjnej w Europie.

Pomarańczowa rewolucja w Kijowie i konflikt krymski z Rosją, który doprowadził do aneksji tego półwyspu przez Federację Rosyjską, jak też tzw. samozwańczych republik: Republiki Ługańskiej i Donieckiej spowodował, że ustała wymiana studentów między Olsztynem i Berdiańskiem. Nie odnotowano także przyjazdu delegacji naukowców z obu uczelni. Jedyne śladem aktywnej współpracy są listy gratulacyjne przesyłane przez władze obu uniwersytetów z okazji świąt uczelni czy ważnych wydarzeń, np. jak nadanie statusu doktora honorowego wybitnym postaciom ze świata nauki, polityki lub sztuki.

Zakończenie

Trwający ledwie cztery lata epizod efektywnej współpracy naukowej, dydaktycznej oraz w sferze mobilności studentów między UWM w Olsztynie a Uniwersytetem Pedagogicznym w Berdianisku ukazuje obszary możliwego współdziałania przedstawicieli środowiska akademickiego obu miast. Wydaje się, że nie zostały wykorzystane szanse efektywnej współpracy z zakresu badań nad kształceniem nauczycieli. Studia pedeutologiczne są niezwykle interesujące w obu szkołach wyższych. Charakteryzuje je odmienne podejście doktrynalne i metodologiczne. Interesująco także zapowiadała się współpraca metodyków nauczania języka ukraińskiego, rosyjskiego, ale także matematyki, informatyki czy historii między uczonymi z Polski i z Ukrainy. Każda z uczelni ma swoją tradycję, swoich bohaterów, liderów, jak też wymierne osiągnięcia w postaci publikacji naukowych, zrealizowanych projektów badawczych, efektów medialnej promocji nauki. Uczni z Berdianiska kontynuują tradycje kształcenia nauczycieli z określonych dyscyplin akademickich, uczeni polscy mają znaczne osiągnięcia w metodologii badań społecznych czy z obszaru metodyki nauczania matematyki i języków obcych.

Ale wojna przekreśliła te szanse.

Bibliografia

- ACHREMCZYK, S. (2009), *Nauk przemożnych perła – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie 1999-2009*. Olsztyn.
- BOROWSKI, J. (1979), *Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie*. Olsztyn.
- CHŁOSTA, J. (1999), *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie 1969-1999*. Olsztyn.
- CIEŚLAK-WRÓBLEWSKA, A. (2022), *Wojna przeciw Ukrainie to skutki na lata*. W: *Rzeczpospolita*. 80.
- DUKSA, P. (2009), *Dziesięć lat działalności Wydziału Teologii UWM 1999-2009*. Olsztyn.
- GÓRNIOWICZ, J. (2016), *Memoria Universitatis – Pamięć uniwersytetu*. Toruń.
- GÓRNIOWICZ, S. | ACHREMCZYK, S. (red.) (2010), *Sześćdziesięciolecie nauki i kształcenia akademickiego w Olsztynie*. Olsztyn.
- HRYCIUK, R. (1980), *U progu trzydziestolecia Akademii*. Olsztyn.
- KRZYMOWSKI, T. | STEFAŃCZYK-KRZYMOWSKA, S. (2021), *Powstanie i działalność Olsztyńskiego Forum Nauki w latach 1990-2020*. Olsztyn.
- KWIATKOWSKA-RATAJCZAK, M. (2002), *Metodyka konkretność: o wybranych problemach zawodowego kształcenia nauczycieli polonistów*. Poznań.
- ŁUKASZEWICZ, B. (1999), *U źródeł uniwersytetu 1993-1999*. Olsztyn.
- POPPER, K. R. (1977), *Logika odkrycia naukowego*. Warszawa.
- POPPER, K. R. (1999), *Droga do wiedzy – domysły i refutacje*. Warszawa.
- READ, H. (1976), *Wychowanie przez sztukę*. Wrocław.
- SAJDAK-BURSKA, A. (2013), *Paradygmaty kształcenia studentów i wspierania nauczycieli akademickich*. Kraków.
- STOPKA, K. (2005), *Wdzięczność ma długą pamięć*. Kraków.

